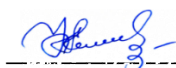

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

 Наталя КИРИЧЕНКО

“30 ” вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ

	(назва навчальної дисципліни)
освітній ступінь	<u>перший (бакалаврський)</u>
	(молодший бакалавр, бакалавр, магістр)
спеціальність	<u>242 Туризм</u>
	(шифр і назва спеціальності)
освітня програма	<u>«Туризм»</u>
	(назва освітньої програми)
факультет	<u>економічний</u>
	(назва факультету)

2024 – 2025 навчальний рік

Робоча програма _____ дисципліни «Основи екскурсійної справи» _____ для
(назва навчальної дисципліни)
 здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою
«Туризм», спеціальністю 242 «Туризм»
(назва освітньої програми) (шифр і назва спеціальності)

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Богадьорова Лариса, кандидат географічних наук, доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри _____ готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Протокол від „ 29 ” _____ серпня 20 24 року № 1

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності

Протокол від „ 30 ” _____ вересня 20 24 року № 2

Затверджено на Вченій раді факультету _____ економічного

Протокол від „ 30 ” _____ вересня 20 24 року № 2

Завідувач кафедри _____ готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

(підпис)

Нікітенко К.С.

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>24 «Сфера обслуговування»</u> (шифр і назва)	Обов’язкова	
Змістових частин – 2	Спеціальність <u>242 Туризм</u> (шифр і назва спеціальності)	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		1-й	-
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		1-й	-
		Лекції	
		30 год.	-
		Практичні, семінарські	
		30 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	-
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Вид контролю: екзамен	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи здобувача – 5	Освітній ступінь: <u>перший (бакалаврський)</u>		

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
 для денної форми навчання – 60/60
 для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Основи екскурсійної справи» визначається значним вкладом екскурсійної діяльності у популяризацію природничої, історико-культурної, етнічної спадщини України. Екскурсійна активність – одна з основних складових туристичної галузі. Дисципліна відіграє важливу роль у формуванні компетенцій у організації екскурсійної діяльності, отриманні необхідного комплексу теоретичних та практичних знань та навичок щодо вирішення певних організаційних завдань на сучасному рівні розвитку туризму. Місцеве краєзнавство та екскурсійна діяльність є важливим чинником освіти та підготовки українського суспільства, його культурного розвитку.

Метою дисципліни «Основи екскурсійної справи» є формування у здобувачів теоретичних, професійних знань і практичних навичок, що дадуть їм змогу самостійно організовувати й планувати екскурсійну діяльність; розробляти й проводити екскурсії; здійснювати екскурсійне обслуговування.

Завдання дисципліни:

- оволодіти знаннями з організації екскурсійного обслуговування в індустрії туризму;
- сформувати понятійний апарат екскурсійної справи;
- розвивати вміння застосовувати різноманітні прийоми проведення екскурсій;
- вивчити основні етапи підготовки екскурсії й сформувати вміння застосовувати їх на практиці;
- сформувати екскурсійну майстерність;
- виявити основні напрями та тенденції розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;
- навчитись працювати з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії;
- уміти застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні поняття та терміни екскурсійної теорії;
- функції, ознаки, класифікації екскурсії;
- особливості представлення та розповіді екскурсії;
- етапи підготовки екскурсії;
- правове регулювання екскурсійної діяльності в Україні.

уміти:

- проектувати процес обслуговування туристів за окремими етапами надання послуги, використовуючи існуючі технології;
- розробляти різні види екскурсій з урахуванням потреб суспільства на підставі знань екскурсійних ресурсів рекреаційного комплексу;
- контролювати дотримання екскурсійних програм;
- застосовувати техніку ведення екскурсії, окремі методичні прийоми.

Пререквізити: «Вступ до фаху», «Сервісологія».

Постреквізити: «Організація і технологія туристичної діяльності», «Логістичне забезпечення туристичної діяльності», «Економічний аналіз туристичної діяльності», «Захист прав споживачів», «Маркетинг в ГРБ і туризмі»

3. Результати навчання за дисципліною та їх співвідношення із програмними результатами навчання

Програмні компетентності	Програмні результати
Інтегральна компетентність. Здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.	
ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	ПР14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.
ЗК05. Прагнення до збереження навколишнього середовища	
ФК15. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки компетентності професійної діяльності.	ПР08. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.
ФК17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.	ПР04. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору. ПР05. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.
ФК19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.	ПР03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ

Тема 1. Теоретичні основи екскурсійної справи

Необхідність якісної підготовки фахівців у сфері екскурсійного обслуговування. Основні завдання дисципліни «Основи екскурсійної справи». Поняття «екскурсознавства». Екскурсологія. Екскурсійна теорія. Екскурсійна

методика. Практика. Екскурсійні послуги. Поняття екскурсії. Ознаки екскурсії, як одного з видів культурно-просвітницької діяльності. Фактори, що впливають на сприйняття екскурсійного обслуговування. Екскурсія як метод пізнання. Завдання екскурсовода в екскурсійному процесі

Тема 2. Функції екскурсії

Інформативна, наукова, просвітницька, виховна, гуманістична та культурологічна функції.

Тема 3. Зародження та становлення екскурсійної діяльності

Історія туристсько-екскурсійної роботи в світі: загальна характеристика. Подорожі в стародавньому світі. Подорожі в епоху Середньовіччя (V – перша половина XV ст.). Подорожі та великі географічні відкриття в другій половині XV – XVI ст. Розвиток подорожей в епоху Просвітництва (XVII – XVIII). Розвиток туризму в світі у XIX – першій половині XX ст. Розвиток туризму в світі у другій половині XX – на початку XXI ст. Основні тенденції розвитку туризму в світі на межі XX – XXI століть. Мандрівництво в Україні як прообраз туризму. Україна очима іноземних мандрівників. Розвиток туризму на українських землях у складі Російської імперії у XVIII – XIX ст. Початок організованого туризму в Україні (кінець XIX – початок XX ст.). Товариства “Сокіл”, “Січ”, “Пласт” і організація туристсько-екскурсійної справи у Галичині на початку XX ст. Передумови виникнення подорожей і туристсько-екскурсійної роботи в суспільстві. Зародження екскурсійної діяльності на українських землях (друга половина XIX – початок XX ст.). Екскурсійна діяльність у період Української революції (1917-1920 рр.). Туристсько-екскурсійна справа в Радянській Україні у період „українізації” (1923-1933 р.). Екскурсійна діяльність українських навчальних закладів: історичні моменти.. Екскурсійна діяльність в Україні у радянський час і в період незалежності

Тема 4. Класифікація екскурсій

Ознаки класифікації екскурсій. Класифікація екскурсій. Екскурсії за змістом: оглядові, багатопланові та тематичні. Групи тематичних екскурсій. Історичні екскурсії. Групи. Мистецтвознавчі екскурсії: групи. Літературні екскурсії: групи. Архітектурні екскурсії. Природознавчі екскурсії: розповсюджені підгрупи. Екологічні екскурсії. Виробничі екскурсії. Класифікація екскурсій за складом учасників. Класифікація екскурсій за місцем проведення. Екскурсії за циклічністю проведення, за засобом пересування

Тема 5. Етапи підготовки екскурсії

Етапи підготовки екскурсії. Основні етапи розробки екскурсії. Технологічна документація, яка необхідна для розробки та проведення екскурсії. Визначення мети і завдань екскурсії. Вибір теми екскурсії. Композиція екскурсії. Відбір вивчення екскурсійних об’єктів. Вивчення літератури. Створення картки (паспорту)

об'єкта. Складання маршруту екскурсії. Вимоги до екскурсійного маршруту. Підготовка контрольного тексту екскурсії. Складання індивідуальних текстів. Прийоми показу під час екскурсії. Прийоми розповіді під час екскурсії. Визначення техніки ведення екскурсії.

Змістова частина II. МЕТОДИЧНІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ

Тема 6. Показ в екскурсії. Види показу

Визначення «показ», «демонстрація». Завдання показу під час екскурсії. Вимоги до показу. Послідовність показу. Етапи показу екскурсійних об'єктів. Наочність під час показу. Показ об'єктів під час автобусної екскурсії. Показ як двосторонній процес

Тема 7. Методичні прийоми розповіді

Екскурсійна довідка. Опис (характеристика) об'єкта. Прийом опису подій. Прийом характеристики. Прийом пояснення. Прийом коментування. Прийом репортажу. Імпровізація. Прийом новизни матеріалу. Прийом цитування. Прийом літературного монтажу. Прийом співучасті. Прийом посилення на свідчення очевидців. Прийом персоніфікації. Прийом „питання - відповіді”. Прийом завдань. Прийом дискусійної ситуації. Прийом зіткнення суперечливих версій. Прийом проблемної ситуації. Прийом відступу

Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода

Екскурсійна майстерність. Рівень екскурсійної майстерності залежить від низки факторів. Оцінка якості екскурсії

Тема 9. Екскурсія як процес пізнання. Елементи психології в екскурсії

Екскурсія як процес. Екскурсія як процес пізнання. Роль психології в екскурсійному процесі. Відчуття, сприйняття, уявлення. Мислення. Основні види мислення. Поняття як форма думки. Асоціації в екскурсіях. Використання словесних, практичних та наочних методів. Їх роль в екскурсіях. Пам'ять. Види пам'яті. Увага в екскурсії. Уява. Психічний стан. Відчуття. Сприйняття. Сукупність відчуттів. Сприйняття в екскурсії. Способи активізації сприйняття матеріалу. Індуктивний і дедуктивний методи пізнання в екскурсіях. Переключення уваги. Уява на екскурсіях. Емоції на екскурсії

Тема 10. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг

Сучасні види екскурсій. Оцінка якості екскурсії.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових частин і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ												
Тема 1. Теоретичні основи екскурсійної справи	10	2	2	-	-	6						
Тема 2. Функції екскурсії	10	2	2	-	-	6						
Тема 3. Зародження та становлення екскурсійної діяльності	12	2	4	-	-	6						
Тема 4. Класифікація екскурсій	12	4	2	-	-	6						
Тема 5. Етапи підготовки екскурсії	16	6	4	-	-	6						
ПКЗЧ 1												
Разом за змістовою частиною 1	60	16	14	-	-	30						
Змістова частина II. МЕТОДИЧНІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕКСКУРСІЙНОЇ СПРАВИ												
Тема 6. Показ в екскурсії. Види показу	12	2	4	-	-	6						
Тема 7. Методичні прийоми розповіді	14	4	4	-	-	6						
Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода	10	2	2	-	-	6						
Тема 9. Екскурсія як процес пізнання. Елементи психології в екскурсії	10	2	2	-	-	6						
Тема 10. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	14	4	4	-	-	6						
ПКЗЧ 2												
Разом за змістовою частиною 2	60	14	16	-	-	30						
Усього годин	120	30	30	-	-	60						

6. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, денна форма/заочна форма
1.	Тема 1. Теоретичні основи екскурсійної справи	2
2.	Тема 2. Функції екскурсії	2
3.	Тема 3. Зародження та становлення екскурсійної діяльності	2
4.	Тема 4. Класифікація екскурсій	4
5.	Тема 5. Етапи підготовки екскурсії	6
6.	Тема 6. Показ в екскурсії. Види показу	2
7.	Тема 7. Методичні прийоми розповіді	4
8.	Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода	2
9.	Тема 9. Екскурсія як процес пізнання. Елементи психології в екскурсії	2
10.	Тема 10. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	4
	Усього годин	30

7. Теми семінарсько-практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, денна форма/заочна форма
1.	Тема 1. Теоретичні основи екскурсійної справи	2
2.	Тема 2. Функції екскурсії	2
3.	Тема 3. Зародження та становлення екскурсійної діяльності	4
4.	Тема 4. Класифікація екскурсій	2
5.	Тема 5. Етапи підготовки екскурсії	4
6.	Тема 6. Показ в екскурсії. Види показу	2
7.	Тема 7. Методичні прийоми розповіді	4
8.	Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода	2
9.	Тема 9. Екскурсія як процес пізнання. Елементи психології в екскурсії	2
10.	Тема 10. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	4
	Усього годин	30

8. Самостійна робота

Передбачається, що в період вивчення дисципліни здобувач самостійно розв'язує домашнє завдання, вивчає матеріал курсу в процесі підготовки до практичних занять та семінарів, а також в цілому перед сесією. Частка самостійної роботи при вивченні навчальної дисципліни складає не менше 50 %

Перелік тем самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Теоретичні основи екскурсійної справи	6
2.	Тема 2. Функції екскурсії	6
3.	Тема 3. Зародження та становлення екскурсійної діяльності	6
4.	Тема 4. Класифікація екскурсій	6
5.	Тема 5. Етапи підготовки екскурсії	6
6.	Тема 6. Показ в екскурсії. Види показу	6
7.	Тема 7. Методичні прийоми розповіді	6
8.	Тема 8. Професійна майстерність екскурсовода	6
9.	Тема 9. Екскурсія як процес пізнання. Елементи психології в екскурсії	6
10.	Тема 10. Сучасний стан та тенденції регіонального розвитку ринку екскурсійних послуг	6
	Усього годин	60

Самостійна робота визначається як навчальна діяльність здобувача, спрямована на вивчення і оволодіння матеріалом навчальної дисципліни без участі викладача. Характерними ознаками цього є наявність завдання і цільової установки на його виконання. Кожному здобувачу видаються питання для рефератів, дискусій, підготовки доповідей, інформаційних повідомлень з проблемних питань. Таке завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення навчальної дисципліни відповідно до графіка навчального процесу.

Виконання здобувачем самостійного завдання має бути підпорядковане певним вимогам, а саме таким, як:

1) розвиток мотиваційної установки. Мотиваційна установка – це вироблення в особі внутрішньої потреби в постійній самостійній роботі і, головне, досягнення певних результатів задоволення цієї потреби;

2) систематичність і безперервність. Тривала перерва в роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричиняє втрату логічного зв'язку з раніше вивченим. Тому здобувач повинен звикнути працювати над навчальним матеріалом постійно, не випускати з поля зору жодної з навчальної дисциплін, вміло поєднувати їх вивчення;

3) послідовність у роботі. Послідовність означає чітку упорядкованість, черговість етапів роботи. Розкиданість і безсистемність читання породжують поверховість знань, унеможливають тривале запам'ятовування прочитаного. При читанні конспекту лекцій, підручника, статті, навчального посібника не повинно залишатися нічого нез'ясованого. Не розібравшись хоча б в одному елементі системи міркувань автора книги, здобувач не зможе надалі повноцінно засвоювати навчальний матеріал;

4) правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу. Чіткий план допоможе раціонально структурувати виконання самостійного завдання, зосередитися на найсуттєвіших питаннях.

Виконання самостійного завдання сприяє формуванню у здобувачів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому фахівцю, виховує у здобувачів стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організованості й ініціативи, випробовує його сили, перевіряє волю, дисциплінованість тощо.

Реферативну доповідь здобувач виконує на аркушах формату А4, обсягом до 10 сторінок, вказуючи зміст та список використаних джерел. За результатами захисту реферату викладач виставляє оцінку в журнал. Практичні завдання здобувач виконує в учнівському зошиті і здає викладачу на перевірку у зазначений термін. Захист цих завдань проходить у формі співбесіди, за результатами якої викладач ставить оцінку у журнал.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Сучасний стан розвитку екскурсійної справи
2. Організація екскурсійної діяльності на ринку рекреаційно-туристичних послуг
3. Форми та напрями екскурсійного обслуговування туристів
4. Формування потреб населення та туристів в екскурсійних послугах
5. Основні ринки екскурсійних послуг в Україні
6. Еволюція поняття «екскурсія»
7. Оглядові та тематичні екскурсії у місті
8. Інформаційні технології проектування екскурсійних послуг
9. Розробка та презентація проекту екскурсії за історичною тематикою
10. Розробка та презентація проекту оглядової екскурсії по місту
11. Особливості застосування екскурсійних прийомів на транспорті
12. Розробка форм та методів проведення пішохідної екскурсії для школярів
13. Найвідоміші музеї світу
14. Найвідоміші музеї України
15. Створення та впровадження анімаційної програми у діяльність історико-краєзнавчого музею
16. Створення та впровадження анімаційної програми у діяльність літературного музею
17. Інтерпретація природної та культурної спадщини в екскурсійній діяльності
18. Нічні екскурсії
19. Науково-популярні екскурсії як інноваційний інструмент формування туристичної привабливості регіону
20. Післявоєнні екскурсії
21. Театралізовані екскурсії
22. Формування пізнавальної мотивації засобами екскурсійної діяльності
23. Екскурсії-дегустації

9. Індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання включають підготовку та захист самостійної розробки (реферату) та захисту її на заняттях.

10. Методи навчання

З метою формування компетентностей та програмних результатів навчання, що передбачені ОП «Туризм», впроваджуються інноваційні методи навчання, які забезпечують комплексне оновлення традиційного освітнього процесу

При викладанні дисципліни «Основи екскурсійної справи» застосовуються такі методи навчання: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, інформаційно-повідомлювальний, пояснювальний, інструктивно-практичний, пояснювально-спонукальний; виконавський, репродуктивний.

За джерелами передавання і характером сприймання інформації використовуються словесні, наочні, практичні методи.

Словесні методи – розповідь, пояснення, бесіда; практичні методи – практичні роботи з використанням первинних документів і облікових реєстрів згідно умов практичної чи ситуаційної задачі; самостійна робота – в аудиторії під час виконання завдання, в бібліотеці, по інтернету.

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності застосовуються:

- проблемні лекції,
- елементи рольової гри;
- презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань (рефератів);
- застосування наочних матеріалів (реєстрів, журналів, актів, первинної документації, форм фінансової звітності тощо);
- робота в мережі Інтернет, бібліотеці;
- консультації (настановні, контрольні, проблемні).

Навчальна дисципліна «Основи екскурсійної справи» викладається шляхом поєднання аудиторних занять із самостійною роботою.

Базовою є методика навчання на лекціях із застосуванням мультимедійного методу. На практичних (семінарських) заняттях використовуються різні форми та методи навчання і контролю знань студентів: доповіді, експрес-опитування, доповнення відповіді, вільна дискусія, співбесіда, обговорення рефератних повідомлень, розв'язання задач, виконання самостійних і контрольних робіт та інші.

11. Методи контролю

Методи контролю включають в себе поточний, підсумковий контроль знань, тестові завдання для комплексної перевірки знань з навчальних дисциплін тощо.

Дисципліна «Основи екскурсійної справи» вивчається протягом одного семестру. По завершенню курсу здобувачі складають екзамен. На екзамен виносяться вузлові питання, типові і комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Для оцінювання знань здобувачів використовуються: поточний контроль (контрольні роботи), підсумковий контроль (ПКЗЧ) та семестровий контроль (СК). Метод усного контролю: індивідуальне / фронтальне опитування; метод тестового контролю, поточні контрольні роботи, підсумкова контрольна робота; метод самоконтролю. Рівень знань, підготовленості, ерудиції, активності здобувачів на семінарах оцінюється викладачем самостійно.

За результатами контрольних заходів здобувачам виставляються бали. Максимальна кількість балів, що може набрати здобувач у семестрі дорівнює 60-ти балам. Отримані поточні бали додаються до наступних максимально можливих 40 балів, що одержуються здобувачем під час екзамену.

Орієнтовні форми контролю знань на практичних заняттях та їх оцінка:

- усна відповідь – до 4 балів;
- доповнення відповіді – до 2 балів;
- самостійна робота – до 4 балів;
- домашня робота – до 4 балів;
- есе (короткі відповіді на запитання) – до 3 балів;
- тестування (з набору суджень вибрати вірні) – до 4 балів;
- реферат (змістовна письмова робота на задану тему з аналізом літератури та висновками) – до 4 балів;
- участь в дискусії – до 2 балів.

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів

4 бали

Відмінне володіння теоретичним матеріалом, відповідь відзначається вичерпністю знання матеріалу, вміння вмотивовувати власне бачення аналізованих питань, базуючись на нормативних документах. Виклад матеріалу має належний рівень логічності та доказовості, наявність самостійних міркувань і висновків, що свідчить про опрацювання навчальної і нормативної літератури і використання її при висвітленні питання. Теоретичні положення підкріплені конкретними прикладами. Уміння застосовувати теоретичні знання на практиці. Практичні завдання в аудиторії і задані додому виконані повністю. На додаткові запитання відповідь є чіткою, послідовною, аргументованою. Є вміння робити самостійні висновки, дискутувати й аргументувати, посиляючись на першоджерела.

3 бали

Знання проблемних питань, відповідь є повною й аргументованою, що свідчить про знання матеріалу. Використані знання нормативних документів, опрацьована рекомендована література, але у викладі матеріалу допущені незначні помилки щодо певного джерела. Чіткі відповіді на поставлені додаткові питання, але не завжди відповідь підкріплена прикладами. Відповідь логічна, структурована. Проте допускаються деякі неточності у формулювання узагальнень та висновків й у використанні понятійного апарату.

2 бали

У викладі теоретичного матеріалу допускаються деякі неточності, відповідь є неповною, поверховою, недостатньо аргументованою. Знання значної частини матеріалу, але знання мають не системний характер. На додаткові питання дається не завжди правильна, точна відповідь. Знання стандартних дефініцій, основної термінології теми.

1 бал

Здобувач не володіє матеріалом, допускає неточності і помилки при посиланні на факти і приклади. На додаткові питання відповідає лише частково, не обізнаний з рекомендованою літературою, не володіє термінологією і не здатен сформулювати дефініції.

Критерії оцінювання поточного контролю знань здобувачів

4 бали

Володіння повною мірою навчальним матеріалом, вільний самостійний та аргументований виклад під час усних та письмових відповідей, всебічне розкриття змісту теоретичних питань та практичних завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури. Усі практичні завдання виконані в повному обсязі та без помилок.

3 бали

Достатнє володіння навчальним матеріалом, обґрунтований його виклад під час усних виступів та письмових відповідей, здебільшого розкритий зміст теоретичних питань та практичних завдань з використанням обов'язкової літератури. Під час висвітлення окремих питань немає достатньої глибини відповіді та аргументації, допущені окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильне виконання більшості практичних завдань.

2 бали

Часткове володіння навчальним матеріалом, є лише базові знання. Усні та письмові відповіді викладені фрагментарно, поверхово, недостатньо розкритий зміст теоретичних питань та практичних завдань, допущені суттєві неточності, правильно виконана половина практичних завдань.

1 бал

Недостатнє володіння навчальним матеріалом, зміст більшості питань теми не викладений, допущені суттєві помилки. Правильно виконані окремі практичні завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів

4 бали

Повне і всебічне розкриття питань самостійного опрацювання, вільне оперування поняттями і термінологією, демонстрація глибоких знань джерел, є власна думка щодо відповідної теми і аргументованість. Усі види практичних завдань правильно виконані та оформлені.

3 бали

Розкриті питання, винесені для самостійного опрацювання, оперування поняттями і термінологією, продемонстровані знання джерел, є власна думка щодо відповідної теми, однак не доведена. Усі види практичних завдань виконані та оформлені належним чином, допущені несуттєві помилки.

2 бали

Розкриті не всі питання самостійного опрацювання, невпевненість щодо понять і термінології, є знання більшості джерел. При виконанні практичних завдань допущені помилки, виконані завдання оформлені належним чином, деякі завдання не виконані.

1 бал

Питання розкриті у загальних рисах, демонструє незрозуміння їх сутності, допущені помилки у висновках, матеріал викладений нелогічно. Виконані лише

окремі завдання, не дотримуючись вимог при їх оформленні.

Критерії оцінювання тестових завдань

Тест складається з **12 завдань**, за які здобувач може набрати 6 балів (кожна правильна відповідь оцінюється в 0,5 балів).

5 балів» – здобувач дав не менше 90% правильних відповідей.

4 бали – здобувач дав не менше 70% правильних відповідей.

3 бали – здобувач дав не менше 50% правильних відповідей.

2 бали – здобувач т дав менше 50% правильних відповідей.

У випадку відсутності здобувача на практичному (семінарському) занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати пропущене заняття шляхом написання реферату на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості занять). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. За навчальну дисципліну здобувачем може бути отримано максимально 100 балів. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліковій книжці.

Підсумковий (семестровий) контроль

Форма проведення семестрового контролю письмова, зміст і структура екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначені рішенням кафедри, про що здобувачі інформуються на початку семестру.

Зміст питань комплексу екзаменаційних білетів повністю охоплює робочу навчальну програму дисципліни та забезпечує перевірку всіх знань, навичок і умінь відповідного рівня, що передбачені програмою. Кількість варіантів контрольних завдань (письмового контролю) забезпечує самостійність виконання завдання кожним здобувачем. Екзамени проводяться за білетами, які затверджуються перед екзаменаційною сесією не пізніше як за місяць до її початку.

Перебування здобувача в аудиторії, де проводиться екзамен не перевищує двох астрономічних годин. Здобувачам не дозволяється користуватись джерелами (підручниками, конспектами, спеціальною літературою). У разі спроби скористатися шпаргалкою чи мобільним зв'язком здобувач усувається з екзамену і йому виставляється незадовільна оцінка.

Екзаменаційний білет містить питання, які за формою і змістом поділяються на два блоки – теоретичний і тестовий та оцінюються в межах відповідного діапазону залежно від рівня складності питання і значущості відповіді в плані визначення професійної компетентності здобувача.

Якість і повнота відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету оцінюється відповідною кількістю балів за шкалою оцінювання згідно прийнятих на кафедрі критеріїв.

Максимальна кількість балів за всіма видами завдань на екзамені дорівнює 40 балів: за теоретичне питання – $2 \cdot 5$ балів = 10 балів; за тести – $3 \cdot 5$ бали = 15 балів; практична частина – $1 \cdot 15$ балів = 15 балів.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виводиться із суми балів за поточну успішність та за екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)												Екзамен	Підсумкова оцінка (екзамен)
Змістова частина 1						Змістова частина 2							
T1	T2	T3	T4	T5	ПК ЗЧ 1	T9	T10	T11	T12	T13	ПК ЗЧ 2		
Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 10	Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 4	Max 10	Max 40	Max 100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала рейтингу	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

14. Методичне забезпечення

Методичною основою вивчення навчальної дисципліни є:

1. Освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 242 Туризм
2. Конспект лекцій з дисципліни «Основи екскурсійної справи» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Туризм» спеціальності 242 Туризм. – Херсон, 2023. 50 с.
3. Методичні вказівки для практичних занять з дисципліни «Основи екскурсійної справи» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Туризм» спеціальності 242 Туризм / В.О. Дуга. Херсон: ХДАЕУ, 2023. 30 с.
4. Методичні вказівки для виконання самостійної роботи з дисципліни «Основи екскурсійної справи» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Туризм» спеціальності 242 Туризм / В.О. Дуга. Херсон: ХДАЕУ, 2023. 30 с.

15. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М., Снігур К. В. Організація туристичної діяльності: методика та практика : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.
2. Галасюк С. С., Нездоймінов С. Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навчальний посібник. Херсон : «Олді+», 2019. 248 с.
3. Галасюк С., Нездоймінов С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності. Центр навчальної літератури. 2019 р, 178 с.
4. Леоненко Н.А. Організація екскурсійної діяльності: конспект лекцій. – Х.: НУЦЗУ, 2019. – 167 с.
5. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України № 1282-IV від 18.11.2003 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення 10.01.2023)
6. Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В.В. Екскурсологія : підручник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, В.О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.

Додаткова

1. Варнавська І. В. Навчальні екскурсії на підприємство як засіб первинної професіоналізації особистості. Габітус. 2021. Вип. 23. С. 31-37.
2. Вишневський В. Екскурсія як метод пізнання / В. Вишневський // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. – 2019. – № 2 (75). – С. 59-63.
3. ДБН В.2.2-17:2006. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення
4. Джанель Барлоу, Клаус Мьоллер. Скарга — це подарунок. Як зберегти лояльність клієнтів. Київ.: Наш Формат, 2017. 280 с.
5. Дуга В.О. Профілактичні заходи щодо створення умов безпечного відпочинку агротуриста. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип.1 (57). С.115-120.
6. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України № 1124 від 02.10.2014
7. Лавріненко Л. І. Екскурсії в природу в початковій школі : навч.-метод. посіб. Чернігів : SCRIPTORIUM, 2021. 151 с.
8. Марія Росс. Емпатія в бізнесі. Співпереживання як двигун корпоративного успіху. Київ.: Yakaboo Publishing, 2023. 232 с.
9. Рой Ліллей. Як взаємодіяти з проблемними людьми. Харків, Фабула, 2020. 160 с.

Інформаційні ресурси

1. Всесвітня туристична організація. URL: <https://www.unwto.org>
2. Громадська спілка "Всеукраїнська асоціація гідів". URL: <https://uaguides.com/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.facebook.com/DARTUkraine/>
5. Державне агентство розвитку туризму. ДАРТ. URL: <https://www.tourism.gov.ua/>
6. Державний комітет статистики України URL : <https://ukrstat.gov.ua/>
7. Онлайн путівник TripMustGoOn. URL: <https://tripmustgoon.com/>
8. Спілка сприяння сільського зеленого туризму Україні. URL: <https://www.greentour.com.ua/en>
9. Туристична бібліотека. URL: <https://tourlib.net/>
10. ХерсON. URL: <https://khers-on.com/ua/blog/zeleniy-turizm-v-ukraine/>